

SIMONE WEIL CONTRA ELS PARTITS POLÍTICS

Enric Fernández Gel

Màster en filosofia política a la UPF

Simone Weil forma part d'aquelles joies de la història de la filosofia que han sabut articular un pensament potent i incisiu amb una vida apassionada i apassionant. En molt poc temps (va morir als 34 anys), ens va deixar una extensa obra impregnada pel més pur desig de buscar la veritat, i no hi ha cap de les seves pàgines que no tremoli amb la vibració d'un cor anhelant. Albert Camus arribà a dir d'ella que era l'únic gran esperit del seu temps. Així i tot, de manera sens dubte injusta, és una autora molt poc coneguda i valorada entre el públic general.

En aquest text m'agradaria reparar una mica aquesta injustícia parlant d'un breu escrit seu de 1940: "Nota sobre la supressió general dels partits polítics"¹. En ell, com es pot endevinar a partir del títol, Weil defensa la necessitat d'erradicar els partits polítics per tal de poder perseguir de veritat el bé públic. D'aquest text, un lector modern potser diria que resulta exagerat en les seves crítiques i utòpic en les seves solucions, i no deixa de ser cert que cal entendre'l dins el seu context històric particular. Tot i així, en un temps on la democràcia de partits està en crisi, aquesta revolucionària "Nota" pot ajudar-nos a pensar les diferents possibilitats de reforma d'aquest sistema, si és que no ens atrevim, com l'autora, a desitjar la seva abolicció completa.

Weil comença deixant clar que el simple fet que els partits polítics existeixin no és un motiu per conservar-los. L'únic motiu seria el bé: que els partits fossin realment bons o útils per la vida pública. El problema, ens dirà, és que els partits són un mal gairebé en estat pur, i que en ells no hi ha cap bé amb pes suficient com per fer que conservar-los sigui desitjable.

El criteri del bé "no pot ser un altre que la veritat i la justícia i, en segon lloc, la utilitat pública"². Com a tal, ni la democràcia ni el poder de la majoria són un bé en si mateixos, sinó mitjans per aconseguir el bé. Seguint Rousseau, Weil defensa que, en general, la voluntat de la majoria té més probabilitats que cap altre d'encertar amb el bé i la justícia. En aquest sentit, per

tant, el sistema democràtic és bo, perquè serveix directament a la utilitat pública. Però perquè això funcioni s'ha de complir com a mínim una condició: que no hi hagi cap passió col·lectiva que distorsioni la percepció que el poble té de la realitat.

És aquí on comencen els problemes per Weil, car (i és la primera crítica) un partit polític és "una màquina de fabricar passió col·lectiva"³. És a dir, l'existència del partit ja difumina la primera i més necessària condició perquè arribem com a poble a una comprensió real i ponderada dels problemes que ens afecten. En comptes de contribuir a això, el partit exalta a les masses en un procés de polarització i exageració constant per tal d'acaparar per a si el màxim nombre de suports.

Això ens porta a la segona crítica, i és que sembla que el primer i últim fi d'un partit polític sigui sempre el seu propi creixement, pel qual no es posa cap límit. La majoria absoluta és la gran victòria per un partit, i l'èxit d'unes eleccions es mesura per la distància que ha faltat per assolir aquesta meta. Una majoria que permet no dependre de cap altre partit o grup social i poder aplicar, sense alteracions, negociacions ni debats, el seu programa electoral. La deliberació amb els altres sembla, doncs, ser un obstacle, allò que un partit ha de fer quan no té els suports suficients.

Weil planteja que la recerca d'aquest tipus de poder total és un germen totalitari. Ningú pensa que el seu partit pugui arribar a tenir *massa* vots, *massa* membres, *massa* diputats. "Més" és sempre "millor". Però, llavors, s'està entenent el partit com un mitjà en funció del bé públic o com un fi en si mateix? S'orienta el partit al bé comú o, al contrari, tot s'orienta al creixement del partit?

Podria argumentar-se que el partit busca el seu creixement perquè és la millor manera de dur a terme la seva particular idea o doctrina del bé públic, però aquí és on entra la tercera crítica de Weil: la crítica a la disciplina del partit respecte la seva pròpia doctrina de partit.

Per a Weil, el fet que existeixi una doctrina de partit que s'aplica disciplinàriament sobre els seus membres converteix els

1 WEIL, S. (2014). *Nota sobre la supresión general de los partidos políticos*. Barcelona: José J. Olañeta, Editor. 58 pàg. (totes les cites d'aquest llibre les tradueixo del castellà).

2 *Ibid.*, pàg. 23.

3 *Ibid.*, pàg. 30.

partits en organismes “constituïts per matar en les ànimes el sentit de la veritat i de la justícia”⁴. L’argument és el següent: quan un entra a un partit, se li demana que assumeixi certa doctrina, sense fissures. Pot ser que ell o ella només en conegui una part, però igualment se li demana que, en un acte de fe al partit, n’assumeixi la totalitat. Si una persona prometés enfrontar-se a cada problema oblidant-se del fet que és membre de tal o qual partit i preocupant-se només per discernir allò que és just i veritable, seria molt mal vist pels seus propis companys militants. I si trenqués les directrius del partit i votés de manera diferent en alguna matèria, seria allixonat immediatament (fet del qual no ens falten exemples en la nostra experiència política).

Entrar a un partit, doncs, implica acceptar de manera més o menys acrítica tota una sèrie de postulats dels quals només se’n coneixen, al principi, una part. Weil ho compara amb el convers que, a mesura que va coneixent tots els dogmes de la seva Església, els accepta sense revisar-los. D’aquesta manera, cada partit és “com una petita Església profana armada amb l’amenaça de l’excomunió”⁵. En ambdós casos, se sotmet el pensament a una autoritat, sigui l’autoritat del partit, sigui l’autoritat d’una Església. El desig de buscar la veritat en cada tema queda substituït pel desig d’acomodar-se a un discurs establert amb anterioritat a aquesta recerca.

Diu Weil que llavors un deixa de pensar *pròpiament parlant*, i passa a pensar “com a”: com a monàrquic, com a socialista, com a persona de dretes, com a persona d’esquerres. I això, per a ella, és tant com *no pensar*. Per si no hi hagués prou, els intents de pensar per un mateix dintre d’un partit es castiguen quan es distancien de la doctrina. El gran problema de la disci-

plina de vot és que s’imposa a tots els diputats un mateix vot al marge del que ells pensin que és el correcte. D’aquesta manera, un diputat està obligat a seguir la doctrina del seu partit, i no allò que la seva raó li indica que és bo, just i veritable⁶.

En resum, per a Weil, la finalitat d’un partit és el seu propi creixement, la recerca del màxim poder. I, amb aquest fi, es dirigeix a generar passió col·lectiva i imposa un fort control disciplinari sobre el pensament dels seus militants. Així, els partits obstaculitzen el judici del poble i castiguen el pensament dels seus membres. Sense partits, especula Weil, les relacions entre diputats electes serien molt més flexibles i s’associarien o dissociarien segons les seves afinitats respecte cada qüestió concreta. El debat i la deliberació públiques sortirien reforçades, i cadascú seria lliure per perseguir el que la seva raó, en aquest exercici de confrontació d’idees, li mostrés com a bo.

Crec que podem reconèixer en la crítica exercida per Weil molts dels mals que afecten la nostra vida política. Potser la solució de suprimir els partits ens sembla utòpica i irrealitzable, però això no pot servir-nos d’excusa per no realitzar la crítica. Serà començant per aquí que podrem albirar noves solucions, noves idees que, mantenint allò de valuós que pot tenir el sistema actual, siguin capaces de dirigir-lo de manera efectiva cap allò que ens importa: el bé, la justícia i la veritat.

4 *Ibid.*, pàg. 36.

5 *Ibid.*, pàg. 49.

6 Podríem dir, allunyant-nos una mica de Weil, que això no és culpa només dels partits, sinó també dels votants. Nosaltres mateixos com a votants no li exigim a un diputat que pensi per ell mateix, sinó que sigui previsible i s’atngui al seu programa, que és el que hem votat. En aquest sentit, no premiem especialment el debat i la confrontació d’idees, i esperem que els programes electorals superin inalterats el seu pas pel Parlament.